

Іванюк І.В., науковий співробітник
відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій
Інституту інформаційних технологій і засобів навчання

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Для оцінювання рівня сформованості полікультурної компетентності учня застосовуються різні інструменти: тестування (відкриті та закриті питання); усні та письмові роботи (переклад текстів, есе та ін.); участь у заходах (проекти, семінари, тренінги та ін.); індивідуальна робота, робота в групах і парах; використовуються такі форми роботи, як діалоги, інтерв'ю, дебати, дискусії; демонстрація результатів отриманих знань (презентації, постери та ін.); рольові ігри; структуровані та неструктуровані завдання й вправи; створення учнем власного портфоліо, ведення електронного щоденника та ін.; анкетування (самооцінка, оцінювання ровесників, групи, вчителя).

Важливим результатом оцінювання рівня сформованості полікультурної компетентності учня є усвідомлення вчителем ставлення учня до життя в полікультурному соціумі, рівень його полікультурної обізнаності, ступінь прийняття інших культур.

Одними з основних вимог до оцінювання полікультурної компетентності учнів є дотримання принципів розвиваючої моделі полікультурної чутливості К. Беннета, моделі оцінювання полікультурної компетентності М. Бирама та визначення очікуваних результатів відповідно до цілей полікультурної освіти К. Руса.

Розвиваюча модель полікультурної чутливості К. Беннета включає шість етапів: відмова, захист, мінімізація, прийняття, адаптація, інтеграція.

Відмова від культурних відмінностей є станом, в якому свою власну культуру переживають і відчувають як єдину реальну культуру в усьому світі. Інші культури можна уникнути шляхом психологічної та / або фізичної ізоляції від культурних відмінностей.

Захист від культурного різноманіття є станом, в якому своя власна культура усвідомлюється як виключно правильна. Світ складається з "нас" та "їх", де "ми" стоїмо вище, а "вони" поступаються нам. Прихильники цього етапу, як правило, критикують інші культури.

Мінімізація культурних відмінностей є станом, в якому власний культурний світогляд сприймається як універсальний. Прихильники цього етапу очікують схожість від оточуючих людей та наполягають на тому, щоб люди поводитись так, як вони очікують.

Прийняття культурного різноманіття є станом, в якому власна культура сприймається як одна з багатьох культур світу. Прихильники цього етапу зацікавлено і з повагою ставляться до культурного різноманіття інших.

Адаптація до культурного різноманіття є станом, в якому людиною толерантно сприймається знайомство з іншою культурою та норми поведінки цієї культури. Прихильники цього етапу здатні дивитися на світ з точки зору представника іншої культури і можуть навмисно змінити свою поведінку, щоб більш ефективно спілкуватися з представниками іншої культури.

Інтеграція культурного різноманіття є станом, в якому власний досвід розширюється, взаємодіючи з представниками різних культур [1, с.48-51].

Перші три етапи є етноцентричні, прихильники яких сприймають власну культуру як центральну та головну у всьому світі. Наступні три етапи є етно-відносні (англ., *ethno-relative*), прихильники яких сприймають власну культуру в контексті інших культур.

Модель оцінювання полікультурної компетентності М. Бирама, використовується під час навчання іноземним мовам, охоплює такі завдання:

- розвинути довіру та відкритість до інших культур;
  - виховати відношення до власної культури як відкритої та цікавої для представників інших культур;
  - набути знання щодо існування різних соціальних груп, продуктів їх діяльності у власній та інших культурах, загальних процесів суспільної та індивідуальної діяльності;
  - сформувати навички інтерпретації даних, пов'язаних з іншою культурою та співставлення їх з власною культурою;
  - сформувати навички взаємодіяти та відкрито спілкуватися для отримання нових знань щодо інших культур;
  - формувати здатність використовувати нові знання для спілкування й спільної роботи з представниками інших культур;
  - сформувати критичну культурну свідомість, уміння критично оцінювати прояви діяльності різних культур, включаючи особисту культуру [2, с.58-59].
- Очікувані результати відповідно до цілей полікультурної освіти К. Руса:
- отримати знання про культуру в цілому, про вплив культури на поведінку особистості та групи людей, про власну культуру та про інші культури;
  - сформувати навички життя у полікультурному суспільстві (усвідомлення власних культурних уявлень, стереотипів, упереджень; розвиток комунікаційних навичок; налагодження взаємовідносин з представниками інших культур);
  - виховати повагу до культурного розмаїття, власної культурної ідентичності, культури інших;
  - сформувати здатність до участі та діяльності в рамках просування принципів полікультурного суспільства, боротьби проти дискримінації і нетерпимості [3, с.81].

В основу формування критеріїв для оцінювання демократичної громадянськості й полікультурної компетентності експерти Ради Європи включили чотири компоненти: володіння цінностями, формування позицій, навичок, набуття знань і критичне розуміння. Вони включають в себе: *цінності*: уміння цінити інших людей, людську гідність і права людини; уміння цінити культурну різноманітність і відмінності культури інших людей; уміння цінити демократію, правосуддя, справедливість, рівноправність і верховенство права; *позиції*: відкритість до культурних особливостей інших людей, до різних віросповідань; повага і толерантність до інших людей, до різних віросповідань; усвідомлення своєї громадянської позиції; відповідальність; готовність до самореалізації; *навички*: самостійного навчання; аналітичного й критичного мислення; вміння слухати і спостерігати; емпатії; гнучкості та адаптації; мовні та комунікаційні навички; навички співпраці; навички вирішувати конфлікти; *знання і критичне розуміння* самого себе; різних мов; світу (включаючи, політику, права людини, різні культури, віросповідання, історію, економіку, ЗМІ, навколишнього середовища та ін.) [4].

Серед інструментів оцінювання рівня полікультурної компетентності учнів у віртуальній мережі поширені: он-лайн опитування та тестування за допомогою веб-систем (напр., SurveyMonkey, OpenTest, Test Online, TCEexam та ін.), рефлексія учнів (напр., у вигляді форуму, електронних щоденників, блогів, де учні пишуть свої думки щодо своєї участі в реалізації проекту та ін.), самооцінка (напр., використання тестів, які не оцінює вчитель) та ін.

Таким чином, можна зробити висновок, що при оцінюванні досягнень учнів з формування полікультурної компетентності слід уникати традиційних форм оцінювання й користуватись безоціночними інструментами, оскільки педагогам здебільшого слід визначити яким чином змінилось відношення до представників інших культур і ціннісні орієнтації учнів.

Список використаних джерел.

1. Bennet C.I. Comprehensive multicultural education: theory and practice / Christine Bennet. – Boston: Allyn and Bacon, 2003. – 536 p.
2. Byram M. Cultural studies in foreign language teaching / Mike Byram // Studying British cultures: an introduction. – London: Routledge, 1995. – Pp.56 – 67.
3. Rus C. Multicultural versus intracultural approach towards minority rights: an analysis based on the Romanian case / C. Rus // Interculturalism and Discrimination in Romania. Policies, Practices, Identities and Representations. – Berlin: LIT Verlag, 2006. – Pp.73 – 94.
4. Samardžić-Marković Snežana Pioneering work on democratic competences to transform the way we live and work [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://neurope.eu/article/pioneering-work-democratic-competences-transform-way-we-live-and-work/>– Назва з екрану.